

Asia: VN/23332/2026

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi datakeskusrekisteristä

Lausunnonantajan lausunto

Soveltamisala: 0,5 megawatin raja-arvo ja turvallisuuspoikkeus (1 §)

Soveltamiskynnys perustuu IT-laitteiden nimellistehoon, vaikka rekisterin keskeisenä tavoitteena on arvioida sähköjärjestelmävaikutuksia. PUE-luvun vuoksi datakeskuksen kokonaisteho on IT-tehoa suurempi, ja ero vaihtelee laitoksittain.

Toimialaneutraalissa rekisterissä pääkriteerin tulisi olla esimerkiksi sähköliittymän sovittu tai suunniteltu enimmäisteho, toteutunut tunti- tai varttikeskiteho, tai olennainen liittymistehon tai kulutuksen lisäys. Näin saman verkkovaikutuksen aiheuttavia kohteita kohdeltaisiin samalla tavalla.

Ilmoitusvelvollisuuden ajankohta (5 §)

Ei lausuttavaa.

Ilmoituksen yhteydessä toimitettavat tiedot sekä tietojen toimittamisesta poikkeaminen (6 §)

Lakiehdotuksen 6 §:n 12 kohta vaatii "kuvauksen" kulutusjoustoja koskevista suunnitelmista. Tämä ei riitä operatiivisesti käyttökelpoiseen tilannekuvaan.

Rekisteristä ei välttämättä selviä, kuinka monta megawattia kuormaa voidaan vähentää, kuinka nopeasti jousto voidaan aktivoida, kuinka kauan vähennystä voidaan ylläpitää, kuinka usein jousto voidaan toteuttaa, palautuuko kulutus myöhemmin suurempana, perustuuko jousto tekniseen kykyyn vai sitovaan sopimukseen tai onko jousto tarjottu reservi- tai sähkömarkkinoille. Pelkkä vapaamuotoinen suunnitelmakuvaus tekee toimijoiden vertaamisesta vaikeaa ja rinnastuu nykyiseen hukkalämpösääntelyyn, jossa selvitys hukkalämmön käytön mahdollisuudesta riittää velvoitteiden täyttämiseen, riippumatta siitä hyödynnetäänkö hukkalämpöä todellisuudessa.

Esitys puhuu hukkalämmön hyödyntämisestä, mutta 6 § edellyttää vain kuvausta sitä koskevista suunnitelmista. Laissa ei yksiselitteisesti vaadita ilmoittamaan syntyvän hukkalämmön vuosimäärää, lämpötehoa, lämpötilatasoa, teknisesti hyödynnettävissä olevaa osuutta, tosiasiallisesti hyödynnettävää osuutta, olemassa olevaa tai potentiaalista vastaanottajaa tai käyttökohdetta, tai kattavasti perusteltua syytä sille, miksi lämpöä ei hyödynnetä. Tämän vuoksi rekisterin käytännön hyödynnettävyyden vuoksi hukkalämpötietoja koskevaa raportointia olisi perusteltua laajentaa vastaamaan paremmin kaukolämpö-, teollisuus- tai alueellisen energiasuunnittelun tarpeita.

Joustokyky tulisi määritellä standardoidusti. Rekisterissä pitäisi erottaa toisistaan:

- 1) tekninen joustopotentiaali johon kohde periaatteessa pystyy
- 2) sopimuksellinen jousto, josta on sovittu verkkoyhtiön, aggregaattorin tai markkinaosapuolen kanssa
- 3) markkinoille tarjottu jousto: mikä määrä joustokapasiteettia tosiasiallisesti osallistuu reservi- tai sähkömarkkinoille
- 4) kriisitilanteen jousto: paljonko kulutusjousto voidaan ottaa käyttöön poikkeusoloissa tai sähköpulatilanteessa.

Jokaisesta ilmoitettaisiin vähintään MW-määrä, aktivointiaika, vähennyksen kesto, palautumisvaikutus ja käytettävyyden rajoitteet. Arkaluonteiset kohdekohtaiset tiedot pidettäisiin salassa, mutta alueelliset ja toimialakohtaiset yhteenvedot voitaisiin julkaista. Laajan julkisen rekisteritiedon perusteella viranomaiset voisivat arvioida, kuinka paljon joustoa eri toimialoilla on käytettävissä ja missä. Nyt esitys tuottaa tiedon vain yhdestä kulutusryhmästä, jolloin kokonaiskuva jää väistämättä osittaiseksi.

Hukkalämmön hyödyntämisen raportointia ja hyödyntämisvelvoitteita tulisi Energiakaupunkien näkemyksen mukaan täsmentää. Ensisijaisesti syynä on se, ettei hukkalämmön hyödyntämisestä voisi esittää katteettomia väitteitä, vaan sen pitäisi perustua tosiasialliseen hyödynnettävään ja hyödyntämiskelpoiseen lämpöön. Hukkalämmöstä pitäisi kerätä ainakin kokonaismäärä MWh vuodessa, keskimääräinen ja suurin lämpöteho MW, lämpötilataso, saatavuus vuoden- ja vuorokaudenajoittain, teknisesti talteen otettavissa oleva määrä ja tosiasiallisesti hyödynnetty määrä, hyödyntämiskohde, kuten kaukolämpöverkko, teollisuusprosessi, kasvihuone tai lämpövarasto, hyödyntämisen suunniteltu alkamisajankohta ja perusteltu selvitys, jos merkittävää potentiaalia ei hyödynnetä.

Muutoksista ilmoittaminen ja muutositilmoitusten ajankohta (7 §)

30 päivän ilmoittamisaika on Energiakaupunkien näkemyksen mukaan perusteltu.

Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus, tietojenantovelvollisuus ja tietojen luovuttaminen (10, 11 ja 12 §)

Energiakaupunkien näkökulmasta Energiavirasto olisi mielekkäämpi taho rekisterinpitäjäksi. Mikäli HVK valikoituu rekisterinpitäjäksi, Energiavirastolla on oltava saatavilla reaaliaikaisesti kaikki datakeskusrekisteriin kerätty data.

Voimaantulon ajankohta sekä siirtymäaika rakentamisvaiheessa ja toiminnassa olevien datakeskusten osalta (15 §)

Ei lausuttavaa.

Huoltovarmuuskeskuksen tehtävä ja sen resursointi

Energiakaupunkien näkökulmasta Energiavirasto olisi mielekkäämpi taho rekisterinpitäjäksi, koska sen keskeinen sisältö kuuluu pikemmin Energiaviraston toimialalle. Molemmissa tapauksissa tehtävä on resursoitava riittävästi ja harkittava rekisterin laajentamista soveltuvilta osin kaikkiin merkittäviin sähkön teollisiin kulutuspaikkoihin, jotta niiden vaikutusta sähköjärjestelmän vakaudelle, jousto- ja varavoimakapasiteettia ja hyödynnettävissä olevaa hukkalämpöä voidaan arvioida.

Muut esitystä koskevat huomiot

Energiakaupungit ry ehdottaa datakeskusrekisteriä kehitettäväksi edelleen kaksitasoiseksi järjestelmäksi, jossa huomioidaan myös muu sähköjärjestelmän ja verkkojen kantokyvyn kannalta kriittinen toiminta. Tämä lisää viranomaisten käytössä ja julkisesti saatavilla olevaa dataa kaikesta merkittävästä sähköä käyttävästä toiminnasta Suomessa erityisesti joustokyvykkyyden, varavoimakapasiteetin ja hukkalämmön hyödyntämisen osalta. Kaksiportainen rekisteri olisi myös tasapuolinen kaikkien teollisen mittaluokan sähkönkäyttäjien kesken.

- 1) perustetaan toimialaneutraali suurten sähkönkäyttäjien rekisteri sähköjärjestelmää, jousto- ja hukkalämpöä koskevia tietoja varten
- 2) säilytetään sen sisällä datakeskuksia koskeva erityinen tietomoduuli niille tiedoille, jotka todella liittyvät digitaaliseen infrastruktuuriin, omistukseen, määräysvaltaan ja kansalliseen turvallisuuteen.

Datakeskusten ohella Suomeen suunnitellaan rakennettavaksi merkittävästi muutakin suurta sähkönkulutusta, jonka vaikutuksista sähköverkkoon ja sähköjärjestelmän kestävyys on syytä kerätä vastaavat tiedot, samoin kuin laitosten joustopotentialista ja toiminnanharjoittajien omasta arviosta, kuinka paljon kulutusjousto, akkukapasiteettia tai tuotantopotentialia he olisivat valmiita tarjoamaan ja millä ehdoilla. Tällaisia suunnitelmia ovat muun muassa Arctialin alumiinitehdas Kokkolassa, SSAB:n ja Blastrin terästehdashankkeet Raahessa ja Inkoossa, sekä useat eri vaiheissa olevat vety- ja elektrolyysihankkeet eri puolilla Suomea.

Taloukasvun käynnistyessä on oletettavaa, että Suomen sähkönkulutusta lisäävät investoinnit kasvavat nopeasti hyvin voimakkaasti. Tähän olisi hyvä varautua ennakoivalla politiikalla.

Kinnunen Eetu
Energiakaupungit ry